CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
prezentate la 8 septembrie 2016[1]

Cauza C-584/15

Glencore Céréales France
împotriva
Etablissement national des produits de l'agriculture et de la mer (FranceAgriMer)

[cerere de decizie preliminară formulată de Tribunal administratif de Melun (Tribunalul Administrativ din Melun, Franța)]

„Recuperarea unui ajutor plătit în mod nejustificat — Dobânzi datorate — Termen de prescripție — Momentul de la care începe să curgă termenul — Întreruperea termenului — Limită maximă"

1. Prescripția reprezintă una dintre noțiunile juridice clasice, care a rezistat trecerii timpului. Desigur, astfel cum spunea Karl Friedrich von Savigny în anul 1841, aceasta era „una dintre instituțiile juridice cele mai importante și benefice"[2]. Având în vedere circumstanțele din prezenta cauză, am putea adăuga că prescripția este de asemenea una dintre instituțiile juridice care prezintă cele mai multe dificultăți privind punerea în aplicare.

2. Societatea Glencore Céréales France (denumită în continuare „Glencore") a fost obligată să restituie organismului francez competent în domeniu anumite ajutoare la export pe care le-a primit în mod nejustificat. Atunci când organismul respectiv i-a solicitat, ulterior, plata dobânzilor aferente sumei care făcea obiectul rambursării, Glencore a invocat prescripția, după ce a susținut în special că valoarea dobânzilor nu figura în cererea de plată a creanței principale.

3. Având în vedere că ajutoarele la export proveneau din fonduri europene, litigiul vizează interesele financiare ale Uniunii, care fac obiectul Regulamentului (CE, Euratom) nr. 2988/95[3], acesta constituind reglementarea orizontală pentru combaterea fraudei. Trimiterea preliminară ne permite să nuanțăm, de data aceasta în ceea ce privește creanța din dobânzi, jurisprudența deja amplă referitoare la alte aspecte ale acestui regulament.

1 — Limba originală: spaniola.

2 — „Die Klagverjährung gehört unter die wichtigsten und wohlthätigsten Rechtsinstitute", în System des heutigen römischen Rechts, vol. 5, Berlín, 1841, p. 272.

3 — Regulamentul Consiliului din 18 decembrie 1995 privind protecția intereselor financiare ale Comunităților Europene (JO, L 312, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 1, p. 166).

I – Cadrul normativ

A – *Dreptul Uniunii*

1. Regulamentul nr. 2988/95

4. Al patrulea și al cincilea considerent au următorul cuprins:

„întrucât eficiența combaterii fraudei care afectează interesele financiare ale Comunităților impune adoptarea unui cadru legal comun tuturor domeniilor ce fac obiectul politicilor comunitare;

întrucât, în conformitate cu prezentul regulament, normele sectoriale conțin dispoziții cu privire la abateri, precum și la măsurile și sancțiunile administrative pentru sancționarea acestora”.

5. În cuprinsul celui de al nouălea considerent se arată că:

„întrucât măsurile și sancțiunile comunitare prevăzute pentru îndeplinirea obiectivelor politicii agricole comune formează o parte integrantă a sistemelor de ajutoare; întrucât aceste măsuri și sancțiuni își au propria lor finalitate […]; întrucât eficacitatea acestora trebuie asigurată prin efectul imediat al normelor comunitare […]”.

6. Conform articolului 1, care face parte din titlul denumit „Principii generale”:

„(1) În scopul protejării intereselor financiare [ale Uniunii], se adoptă prin prezenta o reglementare generală privind […] măsurile și sancțiunile administrative privind abaterile de la dreptul comunitar.

(2) Constituie abatere orice încălcare a unei dispoziții de drept [al Uniunii], ca urmare a unei acțiuni sau omisiuni a unui agent economic, care poate sau ar putea prejudicia bugetul general al [Uniunii] sau bugetele gestionate de [aceasta], fie prin diminuarea sau pierderea veniturilor acumulate din resurse proprii, colectate direct în numele [Uniunii], fie prin cheltuieli nejustificate.”

7. Conform articolului 3:

„(1) Termenul de prescripție a acțiunii este de patru ani de la săvârșirea abaterii menționate la articolul 1 alineatul (1). […]

În cazul unor abateri continue sau repetate, termenul de prescripție curge din ziua în care încetează săvârșirea abaterii respective. […]

Termenul de prescripție este întrerupt de orice act al unei autorități competente, adus la cunoștința persoanei în cauză, cu privire la cercetarea sau urmărirea în justiție a abaterii respective. Termenul de prescripție începe să curgă din nou după fiecare act de întrerupere.

Cu toate acestea, prescripția devine efectivă cel mai târziu la data la care expiră o perioadă egală cu dublul termenului de prescripție, fără ca autoritatea competentă să fi impus o sancțiune, cu excepția cazului în care acțiunea administrativă este suspendată în conformitate cu articolul 6 alineatul (1).

(2) Termenul de aplicare a deciziei prin care se instituie o sancțiune administrativă este de trei ani. […]

Cazurile de întrerupere și de suspendare sunt reglementate de dispozițiile relevante de drept intern.

(3) Statele membre își păstrează posibilitatea de a aplica un termen mai lung decât cel prevăzut în alineatul (1) și, respectiv, (2)”.

8. Conform articolului 4:

„(1) Ca regulă generală, orice abatere atrage după sine retragerea avantajului obținut nejustificat:

— prin obligația de a vărsa sumele datorate sau de a rambursa sumele primite nejustificat;

[…]

(2) Aplicarea măsurilor menționate la alineatul (1) se limitează la retragerea avantajului obținut, la care se adaugă, dacă acest lucru este prevăzut, dobânda care poate fi calculată pe bază forfetară.

[…]”

2. Reglementarea sectorială

a) Restituiri la exportul produselor agricole

9. Regulamentul (CEE) nr. 3665/87 al Comisiei din 27 noiembrie 1987 de stabilire a normelor comune de aplicare a sistemului de restituiri la export pentru produsele agricole [4] a fost abrogat prin Regulamentul (CE) nr. 800/1999 al Comisiei din 15 aprilie 1999 [5], însă este aplicabil *ratione temporis* în ceea ce privește situația de fapt din litigiul principal, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 495/97 [6].

10. Articolul 11 alineatul (3) din Regulamentul nr. 3665/87 prevede:

„[…] în cazul unei plăți nedatorate a unei restituiri, beneficiarul trebuie să ramburseze sumele primite în mod nejustificat, ceea ce include orice sancțiune aplicabilă în conformitate cu primul paragraf al alineatului (1), precum și dobânzile calculate în funcție de perioada cuprinsă între data plății și cea a rambursării. Cu toate acestea:

[…]

b) în cazul în care garanția a fost eliberată, beneficiarul plătește acea parte a garanției care nu s-ar fi eliberat, precum și dobânda calculată de la data eliberării până la data care o precede pe cea a plății.

[…] [traducere neoficială]”

4 — JO L 351, p. 1.

5 — A cărui denumire este, practic, identică (JO L 102, p. 11, Ediție specială, 03/vol. 27, p. 187).

6 — Regulamentul Comisiei din 18 martie 1997 de modificare a Regulamentului nr. 3665/87 și a Regulamentului nr. 3719/88 de stabilire a normelor de aplicare a regimului certificatelor de import, de export și de fixare anticipată pentru produsele agricole (JO L 77, p. 12).

b) Verificarea produselor aflate în regim de intervenție

11. Cu toate că Regulamentul (CEE) nr. 3002/92 din 16 octombrie 1992 de stabilire a modalităților comune de control al utilizării și/sau destinației produselor provenind din intervenție [7] a fost abrogat și înlocuit de Regulamentul (CE) nr. 1130/2009 al Comisiei din 24 noiembrie 2009 [8], care are aceeași denumire, acesta este în continuare aplicabil *ratione temporis* în ceea ce privește situația de fapt din litigiul principal, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 770/96 al Comisiei din 26 aprilie 1996 [9].

12. Conform articolului 5a alineatul (1) din Regulamentul nr. 3002/92:

„(1) Atunci când după eliberarea totală sau parțială a garanției menționată la articolul 5 se constată că utilizarea și/sau destinația stabilite nu au fost respectate pentru toate produsele sau pentru o parte din produse, autoritatea competentă din statul membru […] solicită agentului economic […] plata unei sume egale cu aceea a garanției care ar fi fost încasată dacă abaterea ar fi fost luată în considerare înainte de eliberarea garanției, precum și a dobânzilor calculate de la data eliberării până la data care o precedă pe cea a plății.

Perceperea de către autoritatea competentă a sumei menționate la paragraful anterior este echivalentă cu recuperarea avantajului economic acordat pe nedrept.”

B – *Dreptul civil francez*

13. Legea nr. 2008-561 din 17 iunie 2008 [10] a instituit un nou regim de prescripție de drept comun, prevăzut la articolul 2224 din Codul civil, conform căruia:

„Acțiunile personale și cele reale mobiliare se prescriu în termen de cinci ani de la data la care titularul unui drept a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască faptele care îi permit să îl exercite.”

II – Situația de fapt care stă la baza litigiului

14. La 26 mai 1999, societatea Glencore Céréales a obținut un certificat prin care era autorizată să exporte 3 300 de tone de orz pentru malț în vrac, cu beneficiul unor restituiri comunitare.

15. Ca urmare a unui control efectuat de administrația vamală, care a evidențiat abateri în modalitățile de încărcare a cerealelor pe navele destinate pentru exportul acestora, Office national interprofessionnel des céréales [11] a emis o decizie de recuperare împotriva Glencore pentru o sumă de 93 933,85 euro, notificată la 25 februarie 2004 [12].

16. În perioada mai-septembrie 2000, Glencore a depus declarații de export pentru o cantitate de 43 630,130 tone de grâu comun de intervenție.

7 — JO L 301, p. 17, Ediție specială, 02/vol. 5, p. 48.

8 — JO L 305, p. 5.

9 — JO L 104, p. 13, Ediție specială, 02/vol. 8, p. 215.

10 — Loi portant réforme de la prescription en matière civile (Legea privind modificarea prescripției civile) (JORF nr. 141 din 18 iunie 2008, p. 9856).

11 — Oficiul Național Interprofesional al Cerealelor, care în prezent face parte din FranceAgriMer, era instituția publică responsabilă să promoveze coordonarea dintre sectoarele agricol și forestier, să asigure cunoașterea și organizarea pieței, precum și să gestioneze ajutoarele publice naționale și pe cele din partea Uniunii.

12 — Această sumă cuprindea 60 026,91 euro pentru rambursarea restituirilor la export, 30 013,46 euro pentru o sancțiune egală cu 50 % din restituire și 3 893,48 euro cu titlu de penalități la cota de 15 %.

17. Ca urmare a abaterilor identificate de administrația vamală în ceea ce privește modalitățile de conservare a cerealelor anterior exportului acestora, Oficiul Național Interprofesional al Cerealelor a emis la 30 noiembrie 2005 trei decizii de recuperare pentru sumele de 113 685,40 euro, de 22 285,60 euro și, respectiv, de 934 598,28 euro, care au fost notificate Glencore prin scrisoarea din 5 ianuarie 2006.

18. După ce a atacat în justiție fără succes deciziile de recuperare prin care i se solicita rambursarea ajutoarelor comunitare primite în mod nejustificat, Glencore a efectuat plata sumelor solicitate la 6 aprilie 2010 (privind ajutoarele primite pentru exportul de orz) și la 27 septembrie 2010 (privind ajutoarele primite pentru exportul de grâu).

19. La 16 aprilie 2013, FranceAgriMer [13] a solicitat Glencore să îi plătească suma de 289 569,05 euro cu titlu de dobânzi aferente ajutoarelor primite în mod nejustificat [14]. Această decizie era însoțită de o nouă decizie de recuperare privind această sumă, care a fost emisă la 12 aprilie 2013 și notificată prin scrisoare la 16 aprilie 2013.

20. Glencore a solicitat instanței de trimitere anularea deciziilor din 16 aprilie 2013 și a deciziei de recuperare din 12 aprilie 2013, invocând, în ceea ce privește dreptul Uniunii, prescripția dobânzilor în conformitate cu articolul 3 alineatul (1) primul și al patrulea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95.

III – Întrebările preliminare

21. Având în vedere necesitatea interpretării articolului 3 din Regulamentul nr. 2988/95, Tribunal administratif de Melun (Tribunalul Administrativ din Melun, Franța) a decis să adreseze Curții următoarele întrebări, pentru a se pronunța cu caracter preliminar:

„1) Se poate deduce din conținutul Hotărârii din 9 martie 2012, pronunțată în cauza C-564/10, […] Pfeifer & Langen […], că articolul 3 din Regulamentul nr. 2988/95 de stabilire a regimului de prescripție în dreptul [Uniunii] se aplică unor măsuri privind plata dobânzilor datorate în temeiul articolului 52 din Regulamentul […] nr. 800/1999 și al articolului 5a din Regulamentul […] nr. 770/96?

2) Trebuie să se considere că creanța privind dobânzile rezultă prin natura sa dintr-o abatere «continuă sau repetată», care încetează la data plății creanței principale și amână astfel până la această dată momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție în ceea ce o privește?

3) În cazul unui răspuns negativ la întrebarea 2), momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție trebuie stabilit în ziua săvârșirii abaterii care a dat naștere creanței principale sau nu poate fi stabilit decât la data plății ajutorului sau a eliberării garanției corespunzătoare momentului de la care începe să curgă termenul pentru calcularea dobânzilor respective?

4) Pentru aplicarea normelor de prescripție prevăzute de Regulamentul nr. 2988/95, trebuie să se considere că orice act de întrerupere a prescripției în ceea ce privește creanța principală întrerupe și prescripția care curge cu privire la dobânzi, chiar dacă nu există mențiuni referitoare la acestea în actele de întrerupere a prescripției privind creanța principală?

13 — „Établissement national des produits de l'agriculture et de la mer” (Institutul Național pentru Produse Agricole și Marine), succesor în drepturi al Oficiului Național Interprofesional al Cerealelor (a se vedea nota de subsol 11 din prezentele concluzii).

14 — Din care 263 503,05 euro reprezentau dobânzile aferente ajutoarelor primite pentru exportul de grâu comun, iar 26 066 de euro, pentru exportul de orz.

5) Prescripția intervine prin atingerea termenului maxim prevăzut la al patrulea paragraf al alineatului (1) al articolului 3 din Regulamentul nr. 2988/95 în cazul în care, în acest termen, organismul plătitor solicită rambursarea ajutorului plătit în mod nejustificat, fără a solicita în același timp plata dobânzilor?

6) Termenul de prescripție de drept comun de cinci ani, introdus în dreptul național la articolul 2224 din Codul civil prin Legea nr. 2008-561 din 17 iunie 2008, s-a putut substitui, pentru prescripțiile care nu deveniseră efective încă la data intrării în vigoare a acestei legi, termenului de prescripție de patru ani prevăzut de Regulamentul nr. 2988/95 în temeiul derogării prevăzute la alineatul (3) al articolului 3 din regulamentul menționat?"

IV – Procedura în fața Curții

22. Ordonanța de trimitere a fost înregistrată la grefa Curții la 11 noiembrie 2015.

23. Glencore, guvernul francez și Comisia Europeană au prezentat observații scrise în termenul prevăzut la articolul 23 al doilea paragraf din Statutul Curții și au participat la ședința desfășurată la 9 iunie 2016.

V – Analiză

A – *Observații preliminare*

24. Considerăm că este oportun să facem o precizare inițială pentru a înlesni înțelegerea redactării (nu atât de fericite) a dispoziției-cheie din prezentul litigiu, articolul 3 din Regulamentul nr. 2988/95. Utilizarea noțiunilor „termen de prescripție a acțiunii" [15] la primul paragraf al alineatului (1) al acestui articol poate induce în eroare. Contrar aparențelor, nu este vorba despre un termen de prescripție a „acțiunilor" ca atare [16], ci despre un termen pentru exercitarea dreptului (în acest caz, al administrației) de recuperare a sumei plătite în mod nejustificat în favoarea societății care a beneficiat de fondurile europene.

25. Este necesar să reiterăm faptul că prescripția extinctivă constituie un mod de stingere a drepturilor (sau a acțiunilor, care nu reprezintă decât oglindirea procedurală a drepturilor), ca urmare a inactivității titularului lor pentru o anumită perioadă. Articolul 3 din Regulamentul nr. 2988/95 impune administrației o perioadă maximă de patru ani (care poate fi întreruptă) de la săvârșirea abaterii pentru recuperarea sumelor primite în mod nejustificat de către agentul economic. După cum am menționat, tocmai dreptul de a solicita această rambursare este cel care se stinge în cazul în care trec patru ani fără să fie exercitat.

15 — În plus, această din urmă noțiune este ambiguă în oricare dintre versiunile lingvistice consultate („poursuites", în versiunea în limba franceză; „proceedings", în cea în limba engleză; „Verfolgung", în cea în limba germană; „azioni giudiziarie", în cea în limba italiană; „vervolging", în cea în limba neerlandeză; „procedimento", în cea în limba portugheză și „vidta åtgärder", în cea în limba suedeză) și, eventual, este preferabil să se înlocuiască cu o altă noțiune mai adecvată în contextul administrativ în care funcționează regulamentul.

16 — Procedurile (sau acțiunile) nu sunt supuse termenelor de prescripție, ci termenului de decădere.

26. Se impune de asemenea o a doua observație. Având în vedere că autoritatea competentă are la dispoziție cei patru ani pentru a acționa împotriva presupusei abateri, prin intervenția sa, aceasta poate: a) să întrerupă termenul prin orice act efectuat în dosar, care delimitează, suficient de precis, operațiunile în privința cărora se suspectează ca s-au săvârșit abateri [17], având la dispoziție un termen maxim de opt ani pentru a adopta o decizie [18], sau b) să adopte o rezoluție sau o decizie prin care să impună una dintre măsurile administrative prevăzute la articolul 4 sau una dintre sancțiunile prevăzute la articolul 5 din Regulamentul nr. 2988/95.

27. Cea de a treia și ultima noastră observație preliminară se referă la un aspect care a fost dezbătut în cadrul ședinței și care, cu toate că nu reiese din ordonanța de trimitere, poate avea relevanță pentru rezultatul acestui litigiu: guvernul francez a confirmat în mod neechivoc că, până în anul 2010, practica autorităților naționale era de a nu solicita dobânzi cu acest titlu în cazurile de recuperare a ajutoarelor comunitare [19].

B – *Cu privire la prima întrebare preliminară*

1. Observațiile părților

28. Cele trei părți care au prezentat observații propun în unanimitate să se răspundă afirmativ la prima întrebare preliminară.

29. Glencore și guvernul francez consideră că în Hotărârea Pfeifer & Langen [20], Curtea a admis, în mod implicit, însă necesar [21], că, atunci când dobânzile sunt datorate în temeiul a două norme de drept al Uniunii [22], termenul de prescripție prevăzut de Regulamentul nr. 2988/95 se aplică în ceea ce privește recuperarea dobânzilor aferente creanței principale.

30. În opinia Comisiei, din articolul 4 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2988/95 rezultă că cerința privind plata dobânzilor este una dintre măsurile administrative care au ca obiect urmărirea în justiție a unei abateri. Plata acestora este prevăzută în mod expres în dreptul derivat al Uniunii și vizează interesele financiare ale acesteia.

31. În plus, Comisia susține că articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2988/95 prevede o armonizare minimă pentru a asigura că măsurile de protecție a intereselor financiare ale Uniunii nu sunt supuse unor termene de prescripție mai scurte decât cele prevăzute la acest articol.

17 — Hotărârea din 11 iunie 2015, Pfeifer & Langen (C-52/14, denumită în continuare „Hotărârea Pfeifer & Langen II”, EU:C:2015:381, punctul 46).

18 — Hotărârea din 3 septembrie 2015, Sodiaal International (C-383/14, EU:C:2015:541), a extins, la punctul 26, aplicarea termenului limită de opt ani al prescripției, prevăzut la articolul 3 alineatul (1) al patrulea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, la măsurile administrative în sensul articolului 4 din același regulament.

19 — La 8 aprilie 2010, FranceAgriMer a transmis o notă tuturor agenților economici din sector, prin care i-a informat că și-a schimbat politica în ceea ce privește dobânzile.

20 — Hotărârea din 29 martie 2012, C-564/10 (denumită în continuare „Hotărârea Pfeifer & Langen I”, EU:C:2012:190).

21 — Aceștia fac trimitere la punctele 42-47 și 50 din Hotărârea Pfeifer & Langen I.

22 — Articolul 11 alineatul (3) din Regulamentul nr. 3665/87 și articolul 5a din Regulamentul nr. 3002/92.

2. Analiză

32. Instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă Hotărârea Pfeifer & Langen I[23] poate fi interpretată *a contrario sensu*. În cazul în care este posibil, aceasta solicită să se răspundă la celelalte întrebări, deoarece în prezentul litigiu dobânzile sunt datorate în temeiul unor norme sectoriale de drept al Uniunii.

33. În Hotărârea Pfeifer & Langen I, Curtea a stabilit, astfel, că Regulamentul nr. 2988/95 nu era aplicabil, deoarece, în cauza respectivă, dobânzile nu erau datorate în temeiul unei norme de drept al Uniunii, ci al altor norme de drept național. Prin urmare, este logic și prudent faptul că instanța de trimitere dorește să se verifice dacă din hotărârea respectivă poate rezulta *a contrario sensu* aplicabilitatea regulamentului menționat.

34. Suntem de acord cu părțile din prezenta procedură în ceea ce privește faptul că deducția propusă de instanța de trimitere este corectă.

35. Această concluzie este confirmată, pe de o parte, de articolul 4 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2988/95 (retragerea avantajului obținut nejustificat poate fi majorată, după caz, cu dobânda) și, pe de altă parte, de Hotărârea Pfeifer & Langen I, atunci când face referire la eventuala existență a reglementării sectoriale a Uniunii care prevede recuperarea dobânzilor[24]. Acestora din urmă li s-ar aplica regimul prevăzut la articolul 3 alineatul (1) din regulamentul respectiv. În plus, dintr-o perspectivă sistematică, această hotărâre a clarificat[25] faptul că regimul prescripției prevăzut la articolul 3 nu este aplicabil în cazul dobânzilor datorate în temeiul dreptului național, iar nu al unei reglementări sectoriale a Uniunii.

36. Astfel, Hotărârea Pfeifer & Langen I include în *ratio decidendi*-ul său elemente care indică poziția Curții: dacă există o reglementare sectorială a Uniunii conform căreia se impune recuperarea dobânzilor (adăugate la rambursarea sumelor primite în mod nejustificat de către agenții economici din bugetul Uniunii), normele privind prescripția, prevăzute la articolul 3 din Regulamentul nr. 2988/95, sunt, în principiu, aplicabile.

37. Transpunând această premisă în litigiul principal și având în vedere că articolul 11 alineatul (3) din Regulamentul nr. 3665/87 și articolul 5a din Regulamentul nr. 3002/92 prevăd recuperarea dobânzilor (în domeniul regimului restituirilor la export pentru produsele agricole și, respectiv, în cel al controlului utilizării și/sau al destinației produselor provenind din intervenție), fără ca vreunul dintre cele două să adopte norme specifice privind prescripția, o astfel de recuperare este supusă legislației generale sau transversale, și anume articolul 3 din Regulamentul nr. 2988/95.

38. Prin urmare, sugerăm să se răspundă la prima întrebare preliminară în sensul că articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2988/95 se aplică în ceea ce privește recuperarea dobânzilor datorate ca urmare a măsurilor adoptate în temeiul articolului 11 alineatul (3) din Regulamentul nr. 3665/87 și al articolului 5a din Regulamentul nr. 3002/92.

23 — Conform acestei hotărâri, termenul de prescripție prevăzut la articolul 3 din Regulamentul nr. 2988/95 pentru recuperarea creanței principale, care corespunde rambursării unui avantaj primit în mod nejustificat din bugetul Uniunii, nu este aplicabil în ceea ce privește recuperarea dobânzilor născute din această creanță atunci când respectivele dobânzi nu sunt datorate în temeiul dreptului Uniunii, ci în temeiul unei obligații prevăzute numai de dreptul național.

24 — Punctul 42.

25 — La punctul 50 din aceasta.

C – *Cu privire la cea de a doua și la cea de a cincea întrebare preliminară*

1. Interpretarea întrebărilor preliminare

39. Prin intermediul celei de a doua și al celei de a cincea întrebări preliminare, la care se poate răspunde în comun, instanța de trimitere dorește să se stabilească în esență modalitatea de aplicare a prescripției prevăzute la articolul 3 din Regulamentul nr. 2988/95 în ceea ce privește recuperarea dobânzilor aferente sumelor primite în mod nejustificat în cadrul regimului restituirilor la export și al intervenției asupra produselor agricole.

40. Aceste întrebări reflectă în mare măsură argumentele prezentate de părți în fața instanței naționale și se concentrează asupra *dies a quo* de la care începe să curgă termenul de prescripție [26] și pe efectul pe care l-ar putea avea, în ceea ce privește termenele de prescripție [atât cel general, prevăzut la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, cât și cel special, prevăzut la cel de al patrulea paragraf), faptul că cererile de rambursare nu vizează dobânzile [27].

2. Observațiile părților

41. În ceea ce privește *dies a quo*, Glencore consideră că, întrucât creanța din dobânzi are caracter accesoriu în raport cu creanța principală, recuperarea dobânzilor nu rezultă dintr-o abatere continuă sau repetată, în sensul articolului 3 alineatul (1) al treilea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, în lumina jurisprudenței cu privire la această noțiune [28]. De asemenea, în opinia Glencore, momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție coincide cu ziua în care s-a săvârșit abaterea sau cu data de la care au început să se calculeze dobânzile, dar în niciun caz cu data constatării acesteia și nici cu cea a recuperării creanței [29].

42. În ceea ce privește faptul că în cererile de rambursare nu se face referire la dobânzi, Glencore susține că actul prin care se solicita rambursarea creanței principale nu are precizia impusă de jurisprudență [30] și ar fi contrar principiului securității juridice să se deducă faptul că viza și dobânzile, deoarece acestea nu erau menționate în cuprinsul cererilor. În orice caz, în litigiul principal, creanțele privind recuperarea dobânzilor s-au prescris deja, având în vedere că au trecut patru ani de la formularea cererilor de rambursare a creanțelor principale.

43. În ceea ce privește termenul special de prescripție de opt ani, Glencore susține că Hotărârea Sodiaal International [31] a soluționat problema, confirmând că data limită prevăzută la articolul 3 alineatul (1) al patrulea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95 este aplicabilă de asemenea în cazul unei măsuri, în sensul articolului 4 din același regulament, de la momentul în care a fost prevăzută de către o reglementare sectorială a Uniunii. Faptul că nu sunt menționate dobânzile în cererile de plată a sumelor primite în mod nejustificat a condus la împlinirea termenului special de prescripție, având în vedere că FranceAgriMer le-a solicitat tardiv.

26 — A doua și a treia întrebare preliminară.

27 — A patra și a cincea întrebare preliminară.

28 — Face referire la Hotărârea din 11 ianuarie 2007, Vonk Dairy Products (C-279/05, EU:C:2007:18, punctul 41), și la Hotărârea Pfeifer & Langen II, punctul 52.

29 — Glencore se referă, în acest sens, la Hotărârea Pfeifer & Langen II, punctul 67, și la Hotărârea din 6 octombrie 2015, Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export (C-59/14, EU:C:2015:660, punctul 27).

30 — Glencore invocă Hotărârea Pfeifer & Langen II, punctul 40, și Hotărârea din 24 iunie 2004, Handlbauer (C-278/02, EU:C:2004:388, punctul 40).

31 — Hotărârea din 3 septembrie 2015 (C-383/14, EU:C:2015:541).

44. Guvernul francez susține că, având în vedere caracterul accesoriu al dobânzilor în raport cu creanța principală și faptul că acestea iau naștere ca urmare a neplății creanței principale, termenul de prescripție a unei creanțe din dobânzi începe să curgă atunci când este plătită creanța principală. În plus, întrucât produce efecte în mod continuu pe toată perioada de neplată a creanței principale, creanța din dobânzi constituie o „abatere repetată” în sensul Regulamentului nr. 2988/95.

45. Potrivit guvernului francez, momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție a creanței din dobânzi nu coincide cu cel aferent creanței principale, deoarece la acel moment încă nu se datorau dobânzi. De asemenea, acesta contestă, în ceea ce privește caracterul indisociabil al celor două creanțe, faptul că poate fi invocată Hotărârea Pfeifer & Langen II, deoarece punctul 51 din aceasta face referire la caracterul accesoriu al creanței din dobânzi numai în situația – diferită de cea din speță – în care creanța principală s-a prescris.

46. În cazul în care Curtea decide să nu disocieze creanța din dobânzi de abaterea care a dat naștere creanței principale, guvernul francez propune să se considere că cea dintâi reprezintă o formă de decizie administrativă de sancționare care stă la baza creanței principale. Conform articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2988/95, care stabilește un termen de prescripție de trei ani pentru aplicarea deciziei de sancționare de la data la care aceasta a devenit definitivă, și având în vedere că, inițial, Glencore a atacat în justiție cele două decizii adoptate în speță, iar ulterior a achitat sumele care făceau obiectul acestora, termenul de prescripție a dobânzilor începea să curgă de la data efectuării plății respective.

47. Ținând seama de acest din urmă criteriu, guvernul francez consideră că este irelevant faptul că în cererea de plată a creanței principale nu s-a făcut referire la creanța din dobânzi, deoarece termenul de prescripție a creanței din dobânzi din prezentul litigiu nu s-a împlinit.

48. Potrivit Comisiei, articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2988/95 vizează prescripția acțiunilor exercitate pentru remedierea abaterilor, însă, în pofida caracterului accesoriu al creanței din dobânzi, aceasta din urmă face în continuare obiectul unei acțiuni diferite de cea principală. Aceasta adaugă că, întrucât articolul 11 alineatul (3) din Regulamentul nr. 3665/87 impune calcularea dobânzilor pentru perioada cuprinsă între data plății ajutorului primit în mod nejustificat și data rambursării acestuia, creanța din dobânzi poate fi solicitată, în realitate, numai de la momentul la care autoritatea competentă a primit de la agentul economic suma principală datorată.

49. Comisia este de acord cu argumentul guvernului francez cu privire la caracterul continuu al creanței din dobânzi, iar, în ceea ce privește termenul maxim de prescripție prevăzut la articolul 3 alineatul (1) al patrulea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, ea subliniază că, în prezenta cauză, acesta nu s-a împlinit, deoarece a început să curgă de la data la care au fost plătite creanțele principale [32].

50. În cazul în care Curtea va respinge existența unei abateri continue privind creanța din dobânzi, Comisia subliniază caracterul accesoriu al acesteia în raport cu cea principală, ceea ce ar justifica faptul că întreruperea termenului de prescripție, ca urmare a acțiunilor privind recuperarea creanței principale, ar conduce de asemenea la întreruperea termenului pentru recuperarea dobânzilor.

32 — Cu alte cuvinte, 6 aprilie 2010 pentru ajutoarele primite pentru exportul de orz pentru malț și 27 septembrie 2010 pentru cele primite pentru exportul de grâu comun.

3. Analiză

a) Cu privire la dobânzi și la prescripția lor, conform Regulamentului nr. 2988/95

51. În contextul Regulamentului nr. 2988/95, recuperarea dobânzilor nu reprezintă o sancțiune [33] și are două scopuri: pe de o parte, să acorde despăgubiri administrației ca urmare a faptului că aceasta nu a putut dispune de suma datorată, echivalând-o cu valoarea actualizată a sumei primite în mod nejustificat de către agentul economic; pe de altă parte, să elimine orice avantaj obținut de agentul economic respectiv în calitate de beneficiar al ajutoarelor plătite în plus, situație la care s-ar ajunge în cazul în care nu se percep dobânzi pentru cuantumul acestora [34].

52. În ceea ce privește regimul juridic al creanței din dobânzi, Curtea a constatat, în Hotărârea Pfeifer & Langen I, caracterul lor accesoriu în raport cu recuperarea sumelor primite nejustificat (creanța principală) [35]. În plus, nu trebuie ignorată o caracteristică definitorie secundară, și anume originea lor legală în cazul în care recuperarea dobânzilor este prevăzută de o reglementare sectorială a Uniunii (spre deosebire de acțiunea în recuperarea dobânzilor specifică dreptului comun). După cum am arătat, în prezenta cauză, articolul 11 alineatul (3) din Regulamentul nr. 3665/87 și articolul 5a din Regulamentul nr. 3002/92 prevăd în mod expres solicitarea dobânzilor.

53. Această obligație accesorie și de origine legală are, la rândul său, un corolar dublu: a) constrânge administrația națională să solicite dobânzile, cu toate că pentru stabilirea lor exactă trebuie să se aștepte rambursarea sumei obținute în mod nejustificat (este suficientă multiplicarea acestei sume cu rata corespunzătoare, pe durata cuprinsă între plată și rambursare), și b) oferă certitudine juridică agentului economic care a săvârșit abaterea, care știe deja despre obligația sa peremptorie de a le plăti.

54. Având în vedere scopul recuperării dobânzilor și caracteristicile lor juridice, prescripția acțiunii în recuperarea acestora curge în paralel cu cea a acțiunii principale pe care se întemeiază dobânzile, și anume rambursarea sumei primite în mod nejustificat de persoana care a săvârșit abaterea.

55. Cu toate acestea, caracterul accesoriu este limitat în contextul regimului de prescripție prevăzut de Regulamentul nr. 2988/95, aspect pe care îl putem menționa deja, fără a aduce atingere prezentării sale în cadrul răspunsului la cea de a cincea întrebare preliminară. În cazul în care, astfel cum s-a întâmplat în prezenta cauză, administrația exercită inițial numai acțiunea în rambursarea principalului, creanța din dobânzi se poate disocia și poate dobândi o anumită autonomie în ceea ce privește prescripția sa [36]. Deciziile sau măsurile adoptate pentru obținerea rambursării creanței principale sunt supuse termenului prevăzut la articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2988/95 [37] (sau celui stabilit de legislația națională), în timp ce, în lipsa unei cereri în acest sens, acțiunea în recuperarea dobânzilor este în continuare supusă termenului special de prescripție prevăzut la articolul 3 alineatul (1) al patrulea paragraf din același regulament.

33 — A se vedea Killmann, B.-R., și Glaser, S., Verordnung (EG, EURATOM) Nr. 2988/95 über den schutz der finanziellen Interessen der Europäischen Gemeinschaften – Kommentar, NWN Neuer Wissenschaftlicher Verlag/Berliner Wissenschafts-Verlag, Viena – Graz, 2011, p. 95.

34 — În ceea ce privește această apreciere, împărtășim opinia avocatului general Sharpston în Concluziile prezentate în cauza Pfeifer & Langen I (C-564/10, EU:C:2012:38, punctul 64).

35 — Punctul 48.

36 — Creanța din dobânzi îmbină caracterul accesoriu cu cel autonom. Aceasta are caracter accesoriu, întrucât implică existența unei creanțe pecuniare, care generează dobânzi. Cu toate acestea, odată ce ia naștere, poate dobândi o dinamică proprie, care îi permite să facă obiectul anumitor acțiuni și acte juridice, separat de creanța principală (precum cererea în justiție, cesionarea către terți, ipotecarea sau confiscarea). Plata acesteia din urmă nu aduce atingere dobânzilor, care sunt datorate în continuare, cu excepția cazului în care renunțarea implicită la acestea poate fi dedusă în mod clar din context.

37 — Hotărârea din 3 septembrie 2015, Sodiaal International (C-383/14, EU:C:2015:541, punctul 33), a extins, dincolo de formularea sa (care se referă la sancțiune), aplicarea termenului maxim de prescripție de opt ani prevăzut la articolul 3 alineatul (1) al patrulea paragraf din Regulamentul nr. 2988/92 în ceea ce privește măsurile prevăzute la articolul 4 din acesta.

56. Aplicarea acestei limite temporale speciale în ceea ce privește acțiunea în recuperarea dobânzilor este justificată, deoarece un astfel de termen are caracter absolut, cu alte cuvinte se aplică indiferent de acțiunile exercitate, inclusiv acelea care au condus la întreruperea prescripției. În cazul în care, după opt ani de la nașterea creanței din dobânzi, aceste acțiuni nu au condus la adoptarea unei măsuri sau la aplicarea unei sancțiuni [38], legea consideră că a avut loc, *eo ipso*, prescripția acțiunii privind solicitarea creanței respective [39].

b) Cu privire la dies a quo: Abatere continuă sau comisă printr-un act unic?

57. Întrebarea instanței de trimitere (creanța din dobânzi rezultă dintr-o abatere continuă sau repetată?) pare logică în această etapă a analizei, deoarece, dacă ar primi un răspuns afirmativ, s-ar aplica articolul 3 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, care plasează *dies a quo* de la care începe să curgă termenul de prescripție în momentul în care s-a pus capăt abaterii. În cazul în care se admite această teză, acțiunea privind solicitarea dobânzilor nu s-a prescris în prezenta cauză.

58. Cu toate acestea, considerăm că neplata dobânzilor nu poate fi calificată ca *abatere continuă sau repetată*. Potrivit jurisprudenței Curții, o abatere „continuă sau repetată” în sensul articolului 3 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95 este aceea săvârșită de un agent economic care obține avantaje economice dintr-un ansamblu de operațiuni similare care încalcă aceeași dispoziție a dreptului Uniunii [40].

59. Plecând de la această premisă, există mai multe motive în favoarea unui răspuns negativ la întrebarea menționată. În primul rând, creanța din dobânzi nu rezultă în mod direct din încălcarea unei norme juridice a Uniunii. *Abaterile* la care face referire articolul 3 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95 au caracter material, cu alte cuvinte implică tot atâtea încălcări (continue sau repetate în timp) ale regimului material care reglementează ajutoarele. În cazul săvârșirii acestor încălcări *materiale*, prin intermediul cărora agentul economic care este autorul acestora a obținut în mod nejustificat avantajul economic, ia naștere obligația de rambursare a creanței principale și a dobânzilor, însă neplata acestora din urmă nu constituie, ca atare, o nouă încălcare sau abatere.

60. În al doilea rând, chiar dacă s-ar dori calificarea neplății capitalului și a dobânzilor ca încălcare a unei obligații legale, avantajele economice obținute de persoana care a săvârșit abaterea nu ar rezulta dintr-un „ansamblu de operațiuni similare”, deoarece creanța din dobânzi nu a luat naștere din operațiuni multiple. Astfel cum am menționat, majorarea sa zilnică pe parcursul perioadei de neplată rezultă din natura sa compensatorie în raport cu pierderea valorii nominale a sumei primite de persoana care a săvârșit abaterea, care trebuie adaptată în fiecare zi. Această metodă de calcul graduală nu presupune că agentul economic încalcă zilnic aceeași normă de drept al Uniunii, desfășurând o operațiune similară celei din ziua anterioară.

61. Prin urmare, odată eliminată teza privind abaterea continuă sau repetată, în ce moment începe să curgă termenul de prescripție a acțiunii în recuperarea dobânzilor, formulată de administrație? Curtea a precizat, în contextul abaterilor comise printr-un act unic (precum cele din prezenta cauză), că săvârșirea acestora determină curgerea termenului de prescripție în cazul în care există o acțiune sau

38 — Cu excepția cazului în care termenul a fost suspendat ca urmare a inițierii acțiunii penale, pentru aceleași fapte, împotriva agentului economic, în sensul articolului 6 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2988/95, la care face trimitere regimul termenului de prescripție special.

39 — În rest, această abordare nu este în contradicție cu jurisprudența Curții, care, în contextul prescripției, a statuat – cel puțin pentru moment – doar că creanța din dobânzi are caracter accesoriu în raport cu creanța principală, în cazul în care aceasta s-a prescris deja. A se vedea Hotărârea Pfeifer & Langen I, punctul 51.

40 — A se vedea Hotărârea din 11 ianuarie 2007, Vonk Dairy Products (C-279/05, EU:C:2007:18, punctul 41).

o omisiune a unui agent economic, care încalcă dreptul Uniunii, precum și un prejudiciu actual sau potențial adus bugetului Uniunii [41]. Drept corolar, potrivit aceleiași jurisprudențe, termenul de prescripție începe să curgă odată ce au survenit atât încălcarea dreptului Uniunii, cât și prejudiciul produs bugetului Uniunii [42].

62. Potrivit Curții, *dies a quo* nu trebuie să coincidă cu data la care Comisia (sau, în prezenta cauză, autoritatea națională competentă) a descoperit abaterea, ci cu ziua în care aceasta a fost săvârșită [43].

63. Din prezentarea situației de fapt nu rezultă în mod clar dacă plata restituirii la export pentru orz și ajutorul acordat pentru exportul de grâu au avut loc înainte sau după săvârșirea abaterilor. *Dies a quo* de la care începe să curgă termenul de prescripție a creanței din dobânzi este fie data săvârșirii încălcării (dacă este anterioară datei plății aferente restituirii sau a ajutorului), fie data efectuării plății (dacă este ulterioară celei la care s-a săvârșit încălcarea de drept material), deoarece abaterea nu poate avea loc decât la unul dintre aceste momente [44].

64. În opinia noastră, eliberarea garanției (la care face referire instanța de trimitere în cuprinsul celei de a treia întrebări) nu este relevantă pentru stabilirea momentului de la care se pot solicita dobânzile. Conform articolului 11 alineatul (3) din Regulamentul nr. 3665/87, „beneficiarul rambursează sumele primite în mod nejustificat […], precum și dobânzile calculate în funcție de perioada cuprinsă între plată și rambursare”. Desigur, această dispoziție prevede la litera b) o regulă de calcul special, însă prin intermediul acesteia nu se introduce un nou *dies a quo*, ci reprezintă doar un simplu criteriu pentru a stabili dobânzile în situațiile în care se constituie garanții [45].

65. În definitiv, în cazul săvârșirii fiecărei abateri, încep să curgă termenul pentru solicitarea creanței principale și cel de prescripție a acțiunii în recuperarea dobânzilor, fără ca în prezenta cauză să existe o abatere continuă sau repetată, în sensul articolului 3 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95.

c) Cu privire la faptul că nu s-au solicitat dobânzile

66. Instanța *a quo* dorește să se stabilească ce influență are asupra termenului de prescripție faptul că în cererea de plată a creanței principale nu au fost menționate dobânzile. Din această perspectivă, cea de a patra și cea de a cincea întrebare fac referire atât la termenul prevăzut la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf („termenul general” de patru ani sau mai lung, dacă astfel prevede dreptul național) din Regulamentul nr. 2988/95, cât și la cel menționat la al patrulea paragraf („termenul special” de opt ani) al acestui articol.

67. Termenul general urmărește să asigure securitatea juridică a agenților economici [46], astfel încât aceștia să poată stabili care dintre operațiunile lor sunt definitive și care pot face obiectul unei urmăriri în justiție [47]. Considerăm că nu există niciun impediment pentru a extrapola această jurisprudență la termenul de prescripție special, având în vedere că introduce un termen maxim absolut care asigură un nivel mai ridicat al securității juridice.

41 — Hotărârea din 6 octombrie 2015, Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export (C-59/14, EU:C:2015:660, punctul 24).

42 — Ibidem, punctul 29 și dispozitivul hotărârii.

43 — A se vedea Hotărârile din 2 decembrie 2004, José Martí Peix/Comisia (C-226/03 P, EU:C:2004:768, punctele 25 și 26) și Pfeifer & Langen II, punctul 67.

44 — Hotărârea din 6 octombrie 2015, Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export (C-59/14, EU:C:2015:660, punctul 26).

45 — În cazul Glencore, având în vedere eliberarea garanției, dobânzile se calculează de la data rambursării acesteia și până în ziua anterioară rambursării sumei aferente garanției și a dobânzilor [articolul 11 alineatul (3) litera (b) din Regulamentul nr. 3663/87].

46 — Hotărârea din 24 iunie 2004, Handlbauer (C-278/02, EU:C:2004:388, punctul 40), și Hotărârea din 28 octombrie 2010, SGS Belgium și alții (C-367/09, EU:C:2010:648, punctul 68).

47 — Hotărârea Pfeifer & Langen II, punctele 24 și 64, și Hotărârea din 3 septembrie 2015, Sodiaal International (C-383/14, EU:C:2015:541, punctul 30).

68. Acțiunea în recuperarea dobânzilor aferente unei creanțe, rezultată din perceperea nejustificată a ajutoarelor din bugetul Uniunii, este supusă, în principiu, termenului general și regimului juridic care îl reglementează. Prin urmare, prescripția poate face obiectul posibilelor întreruperi prevăzute la articolul 3 alineatul (1) al treilea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, care au ca efect faptul că începe să curgă o nouă perioadă de patru ani după fiecare întrerupere.

69. În prezenta cauză, conform situației de fapt prezentate în ordonanța de trimitere, autoritățile vamale franceze au efectuat inspecții în anii 2001 (cu privire la orz) și 2003 (cu privire la grâul comun). Dacă aceste inspecții îndeplineau cerințele necesare (să fie precedate de notificările corespunzătoare, să fie suficient de precise cu privire la cercetarea abaterilor respective și să nu aibă un caracter general)[48], aspecte care trebuie stabilite de instanța de trimitere, ar putea fi calificate ca „acțiuni” în sensul articolului 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 2988/95. Și, având în vedere faptul că ambele inspecții au fost efectuate în termenul general de prescripție, acesta a fost întrerupt atât în ceea ce privește rambursarea creanței, cât și în ceea ce privește plata dobânzilor, ca urmare a caracterului accesoriu al acestora în raport cu creanța principală.

70. Ca urmare a emiterii deciziilor de recuperare din 2004 (pentru orz) și din 2005 (pentru grâu comun), a avut loc o nouă întrerupere a termenului, în conformitate cu articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 2988/95. S-ar putea argumenta că, având în vedere natura respectivelor decizii de recuperare, a fost întreruptă doar prescripția creanțelor principale, întrucât în aceste decizii nu erau menționate dobânzile. Dar, în orice caz, această dezbatere ar fi irelevantă, deoarece nu a fost adoptată o decizie cu privire la dobânzi în perioada de opt ani (calculată de la săvârșirea abaterii), care constituia termenul limită absolut prevăzut la al patrulea paragraf al aceluiași articol și alineat, astfel cum am subliniat la punctele anterioare din prezentele concluzii.

71. Premisa conform căreia acțiunile trebuie exercitate sub sancțiunea intervenirii prescripției este perfect valabilă în ceea ce privește administrația publică, chiar dacă drepturile sau obligațiile sale au un temei legal. Autoritățile naționale care, precum în litigiul principal, și-au ignorat timp de mai mult de opt ani obligația de a solicita plata dobânzilor nu le pot solicita ulterior *sine die*, contrar caracterului absolut al termenului special prevăzut la articolul 3 alineatul (1) al patrulea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95. Un astfel de rezultat nu numai că ar aduce atingere securității juridice a agenților economici, ci, de asemenea, ar perturba echilibrul creat de legiuitor prin regulamentul respectiv între protecția finanțelor Uniunii și securitatea juridică pe care urmărește să o protejeze.

72. În acest context, este irelevant faptul că lipsa solicitării dobânzilor este în acord, astfel cum a admis guvernul francez în cadrul ședinței, cu anumite orientări ale politicii naționale existente până în anul 2010. Această informație agravează inclusiv poziția sa procesuală, deoarece orientările respective încălcau obligațiile – impuse de reglementările sectoriale – de recuperare atât a creanței principale, cât și a dobânzilor datorate în fiecare caz.

73. Prin urmare, după ce a provocat această situație, administrația franceză nu își putea transfera responsabilitatea în sarcina agenților economici, solicitându-le, atunci când deja expirase termenul de prescripție special de opt ani (inclusiv întreruperile la care am făcut referire anterior), plata unor dobânzi pe care ea însăși a decis să nu le solicite de la momentul la care au luat naștere.

74. În plus, imperativul prudenței profesionale în comportamentul autorităților publice este pe deplin conform cu jurisprudența Curții, care subliniază obligația generală de diligență cu privire la verificarea legalității plăților efectuate din bugetul Uniunii. Această obligație rezultă din una mai amplă, impusă statelor membre de articolul 4 alineatul (3) TUE, conform căruia acestea trebuie să adopte orice

48 — Hotărârea din 24 iunie 2004, Handlbauer (C-278/02, EU:C:2004:388, punctul 40), și Hotărârea din 28 octombrie 2010, SGS Belgium și alții (C-367/09, EU:C:2009:648, punctul 69).

măsură „pentru asigurarea îndeplinirii obligațiilor care decurg din tratate sau care rezultă din actele instituțiilor Uniunii”. Printre acestea din urmă figurează măsurile destinate să remedieze abaterile [49], inclusiv cele care au condus la nașterea dobânzilor, atunci când dreptul Uniunii prevede astfel.

75. Admiterea posibilității statelor membre de a beneficia de o perioadă mai lungă decât cea prevăzută la articolul 3 alineatul (1) al patrulea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95 pentru a acționa cu privire la recuperarea dobânzilor ar încuraja, în sfârșit, inerția autorităților naționale în ceea ce privește solicitarea dobânzilor născute ca urmare a abaterilor și ar expune în același timp agenții economici unei perioade de incertitudine juridică lungi și imprecise [50].

76. În concluzie, considerăm că atunci când au fost adoptate măsuri de punere în aplicare în sensul articolului 4 din Regulamentul nr. 2988/95, în conformitate cu care se solicită rambursarea creanței principale, faptul că printre măsurile respective nu a fost menționată plata dobânzilor determină ca acțiunea în recuperarea acestora să fie supusă termenului de prescripție special prevăzut la articolul 3 alineatul (1) al patrulea paragraf din același regulament.

D – *Cu privire la cea de a șasea întrebare preliminară*

1. Observațiile părților

77. Potrivit Glencore, termenul prevăzut la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 2988/95 nu poate fi înlocuit cu cel prevăzut la articolul 2224 din Codul civil francez, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 2008-561. În opinia sa, nu este respectată niciuna dintre cele două variante acceptate de Curte, și anume să existe un termen de prescripție stabilit în dreptul național în ceea ce privește rambursarea ajutoarelor europene primite în mod nejustificat (Glencore susține că acest articol din Codul civil francez reprezintă o normă generală, iar nu specifică) [51] și b) existența unei practici jurisprudențiale suficient de previzibile în raport cu noua formulare a acestui articol [52].

78. În plus, Glencore susține că ar fi contrar securității juridice ca abaterile survenite în anii 1999 și 2000 să fie supuse, prin analogie, termenului de prescripție de cinci ani prevăzut la articolul 2224 din Codul civil francez, care a fost introdus în anul 2008.

79. Guvernul francez și Comisia consideră că trebuie să se răspundă în sens afirmativ la această întrebare.

80. Potrivit guvernului francez, ar trebui să se aibă în vedere, pe de o parte, faptul că, la momentul săvârșirii abaterilor, articolul 2277 din Codul civil francez prevedea un termen de cinci ani pentru toate dobânzile datorate pentru sume împrumutate și, în sens mai general, pentru toate sumele care trebuiau plătite anual, precum creanțele din dobânzi care fac obiectul litigiului. Pe de altă parte, acesta consideră că (noul) termen de cinci ani introdus în anul 2008 respectă dreptul Uniunii, deoarece statele membre pot prelungi termenele de prescripție prevăzute la articolul 3 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 2988/95, aspect confirmat de Curte [53], iar respectivul termen ar fi proporțional în prezenta cauză [54].

49 — A se vedea în acest sens Hotărârea din 17 septembrie 2014, Cruz & Companhia (C-341/13, EU:2014:2230, punctul 62 și jurisprudența citată).

50 — Ibidem.

51 — Citează Hotărârea din 5 mai 2011, Ze Fu Fleischhandel y Vion Trading (C-201/10 și C-202/10, EU:2011:282, punctele 46 și 53).

52 — Ibidem, punctele 29 și 33, precum și Hotărârea din 17 septembrie 2014, Cruz & Companhia (C-341/13, EU:2014:2230, punctele 56 și 57).

53 — Hotărârea din 29 iulie 2009, Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb și alții (C-278/07-C-280/07, EU:2009:38, punctul 42), Hotărârea din 5 mai 2011, Ze Fu Fleischhandel și Vion Trading (C-201/10 și C-202/10, EU:2011:282, punctul 25), și Hotărârea din 17 septembrie 2014, Cruz & Companhia (C-341/13, EU:2014:2230, punctul 54).

54 — Hotărârea din 5 mai 2011, Ze Fu Fleischhandel și Vion Trading (C-201/10 și C-202/10, EU:2011:282, punctul 37).

81. Comisia susține că statele membre pot aplica termene mai lungi, care pot fi integrate în normele de drept comun [55]. Aceasta adaugă că, potrivit Curții, prelungirea termenului de prescripție și aplicarea imediată a acestuia nu încalcă drepturile garantate la articolul 7 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care corespunde articolului 49 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [56]. În sfârșit, aceasta menționează că, în ceea ce privește securitatea juridică, agenții economici nu pot avea încredere legitimă în faptul că se menține o situație existentă, atunci când aceasta poate fi modificată prin deciziile adoptate de instituții în cadrul puterii lor de apreciere [57].

2. Analiză

82. Prin intermediul celei de a șasea și ultimei întrebări preliminare, instanța de trimitere dorește să se stabilească în esență dacă există vreun impediment în dreptul Uniunii pentru a aplica în litigiul principal termenul de prescripție de cinci ani prevăzut la articolul 2224 din Codul francez.

83. Având în vedere răspunsul pe care l-am propus pentru cea de a patra și cea de a cincea întrebare preliminară, următoarele considerații au un simplu caracter subsidiar, în cazul în care acesta nu este acceptat, iar solicitarea dobânzilor nu este calificată ca măsură de punere în aplicare, în sensul articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2988/95.

84. Conform articolului 3 alineatul (3) din același regulament, regimul privind durata termenelor de prescripție prevăzut la alineatele (1) și (2) ale acestui articol dobândește caracter supletiv în raport cu cel reglementat de statele membre în ordinile lor juridice. După cum au menționat părțile din prezenta procedură, jurisprudența Curții a recunoscut statelor membre o largă putere de apreciere cu privire la stabilirea unor termene de prescripție mai lungi în cazul abaterilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii, termene care pot rezulta, în plus, din dispoziții de drept comun și care pot fi anterioare datei intrării în vigoare a Regulamentului nr. 2988/95 [58], sau care pot fi rezultatul unei evoluții legislative ulterioare [59].

85. În ceea ce privește dreptul francez, din înscrisurile transmise reiese o anumită contradicție între Tribunal administratif de Melun (Tribunalul Administrativ din Melun) și guvernul francez: primul neagă existența, la momentul situației de fapt din litigiu, a unei norme de drept care ar putea înlocui termenul de patru ani prevăzut de Regulamentul nr. 2988/95, având în vedere că termenul de drept comun, în vigoare la momentul respectiv, era de 30 de ani, durată pe care Curtea a respins-o în mod expres, considerând-o inadecvată pentru o astfel de înlocuire [60]; în schimb, guvernul francez invocă articolul 2277 din Codul civil, care, încă de la acel moment, supunea toate acțiunile privind dobânzile datorate pentru sume de bani împrumutate unui termen de cinci ani.

86. Având în vedere că este vorba despre o chestiune de drept național, nu revine Curții, ci instanței de trimitere sarcina de a identifica în ordinea sa juridică norma care poate înlocui în mod adecvat termenul de prescripție prevăzut la articolul 3 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 2988/95. S-ar putea ridica inclusiv întrebarea dacă în dreptul francez există o normă de drept administrativ care reglementează termenele de prescripție a creanțelor pe care particularii, inclusiv agenții economici, le au față de administrația publică. În caz contrar și în limitele principiului disponibilității procedurale, instanța *a quo* ar trebui să investigheze de asemenea argumentul guvernului francez invocat în prezenta procedură.

55 — Hotărârea din 29 iulie 2009, Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb și alții (C-278/07-C-280/07, EU:2009:38, punctul 47).

56 — Hotărârea din 8 septembrie 2015, Tarico (C-105/14, EU:2015:555, punctul 57).

57 — Hotărârea din 17 octombrie 1996, Lubella (C-64/95, EU:1996:388, punctul 31).

58 — Hotărârea din 17 septembrie 2014, Cruz & Companhia (C-341/13; EU:2014:2230, punctele 55 și 56, precum și jurisprudența citată).

59 — Ibidem, punctul 63 și jurisprudența citată.

60 — Hotărârea din 21 decembrie 2011, Chambre de commerce y d'industrie de l'Indre (C-465/10, EU:C:2011:867, punctele 65 și 66, precum și jurisprudența citată).

87. În orice caz, în măsura în care cele două articole din Codul civil francez (și anume vechiul articol 2277, în vigoare la momentul situației de fapt, și noul articol 2224, care înlocuiește termenul de drept comun de 30 de ani) prevăd o perioadă de cinci ani, considerăm că ambele îndeplinesc cerința de proporționalitate. Simpla majorare cu un an a termenului prevăzut la alineatele (1) și (2) ale articolului 3 din Regulamentul nr. 2988/95 nu depășește ceea ce este necesar pentru a permite autorităților naționale urmărirea abaterilor care aduc atingere finanțelor Uniunii (care are ca scop recuperarea avantajelor primite în mod nejustificat și a dobânzilor datorate) și nici nu încurajează inerția autorităților respective în combaterea unor astfel de abateri [61].

88. În ceea ce privește securitatea juridică, considerăm că nu poate fi invocat argumentul conform căruia, după abrogarea termenului de prescripție de 30 de ani, aplicarea noului termen de 5 ani prevăzut la articolul 2224 din Codul civil francez s-ar opune principiului juridic respectiv (teza susținută de Glencore). Măsurile adoptate împotriva abaterilor identificate, în raport cu ajutoarele la exportul de orz și de grâu comun, datează din anii 2004 și, respectiv, 2005 [62] și au întrerupt, în orice caz, termenul de prescripție de 30 de ani în vigoare la acel moment. Odată ce au fost adoptate, măsurile nu mai intrau în domeniul de aplicare al alineatului (1), ci în cel al alineatului (2) al articolului 3 din Regulamentul nr. 2988/95.

89. Astfel, ar trebui ca termenul de prescripție a acțiunilor în recuperarea dobânzilor (ca acte de punere în aplicare a măsurilor de recuperare a creanței principale) să înceapă să curgă de la acel moment, având în vedere toate cazurile care pot conduce la întreruperea sa, precum atacarea în contencios administrativ și plata creanței principale. În acest sens, din dosarul cauzei [63] reiese că măsurile au fost atacate în fața instanței administrative franceze, ceea ce ar întrerupe, după caz, termenul de prescripție a punerii în aplicare a măsurilor până în anul 2010, atunci când a fost efectuată plata. În acest an era deja aplicabilă noua normă privind termenul de prescripție de drept comun, prevăzută la articolul 2224 din Codul civil francez.

90. Prin urmare, considerăm că, în circumstanțele din litigiul principal, dreptul Uniunii nu s-ar opune aplicării termenelor prevăzute la articolul 2224 din Codul civil francez în ceea ce privește termenul de prescripție care nu se împlinise la momentul intrării în vigoare a Legii nr. 2008-561.

VI – Concluzie

91. În temeiul considerațiilor prezentate, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate de Tribunal administratif de Melun (Tribunalul Administrativ din Melun, Franța) după cum urmează:

„1) Articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2988/95 Consiliului din 18 decembrie 1995 privind protecția intereselor financiare ale Comunităților Europene este aplicabil în ceea ce privește recuperarea dobânzilor datorate în temeiul măsurilor adoptate în conformitate cu articolul 11 alineatul (3) din Regulamentul (CEE) nr. 3665/87 al Comisiei din 27 noiembrie 1987 de stabilire a normelor comune de aplicare a sistemului de restituiri la export pentru produsele agricole și cu articolul 5a din Regulamentul (CEE) nr. 3002/92 al Comisiei din 16 octombrie 1992 de stabilire a modalităților comune de control al utilizării și/sau destinației produselor provenind din intervenție.

61 — Hotărârea din 17 septembrie 2014, Cruz & Companhia (C-341/13, EU:2014:2230, punctele 61 și 62).

62 — Cu toate că, în cazul grâului comun, măsurile din noiembrie 2005 au fost comunicate în ianuarie 2006.

63 — În observațiile prezentate de Glencore, fără să fie contrazis de vreuna dintre celelalte părți.

2) Într-o situație precum cea din prezenta cauză, acțiunea privind solicitarea plății dobânzilor aferente fiecăreia dintre cele două creanțe principale:

— nu rezultă ca urmare a unei abateri continue sau repetate, în sensul articolului 3 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95 și

— se stinge ca urmare a intervenirii prescripției, după împlinirea termenului de opt ani prevăzut la articolul 3 alineatul (1) al patrulea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, termen care începe să curgă de la data săvârșirii abaterii care a dat naștere obligației de plată a creanței principale.

3) Dreptul Uniunii nu se opune aplicării termenelor prevăzute la articolul 2224 din Codul civil francez în ceea privește termenul de prescripție care nu se împlinise încă la data intrării în vigoare a Legii nr. 2008-561.”